

Saņemt impērijas vēriena mantojumu nav salda nasta, taču risinājuma meklējumi ļauj ne tikai rēķināt un rūpēties, bet arī radīt jaunu pievienoto vērtību – tieši to pierāda Daugavpils cietokšņa atjaunošana. Pašvaldība, arhitekti, vēsturnieki, būvnieki – visi šeit ir sajutuši un iemiesojoši īpašu radošo sinerģiju, kas pilsētas apgrūtinājumu ir pārvērtis tās zīmolā. Šobrīd atjaunošanas darbi notiek Inženieru arsenālā, kura viens korpusss jau vasarā būs gatavs vērt durvis kā tehnikas un rūpnieciskā dizaina muzejs. Par veiksmes atslēgām stāsta cietokšņa revitalizācijas koncepcijas radītājs, Daugavpils pašvaldības pārstāvis **Artjoms Mahļins** un cietokšņa būvju pētnieks, restaurācijas darbu autors un konsultants, arhitekts **Pēteris Blūms**, abi atzīstot – darbs pie grandiozā projekta ir cilvēciskā, radošā un profesionālā aspekta kvintesence. Iedvesma un gandarījums.

Enkurs ir tālredzība

Elvita Ruka

"Paradokss, bet vēl pirms gadiem pieciem Daugavpili bija cilvēki, kas cietokšņa teritorijā nebija spēruši kāju. Tas nekas, ka kopš 2013. gada darbojās Rotko centrs, ka notika starptautiski pasākumi, ka teritorija sakārtota. Bija nostiprinājies priekšstats, ka šī ir slēgta militārā teritorija, no kurienes kursantus retu reizi izlaiž padejot," stāsta Artjoms Mahļins, kas pirmo cietokšņa attīstības koncepciju uzrakstījis 2009. gadā, kad kā jauns vēsturnieks sācis darbu pašvaldībā. Viņš atceras, kā pats, būdams skolnieks, saņēmis speciālu atļauju, lai atnāktu uz dzimšanas dienas svinībām pie klasesbiedra – virsnieka dēla. "Visapkārt bija žogs, nekādi joki, drauga vecāki pirms ballītes nāca uz kontrolpunktu sagaidīt. Tā arī iegājās, ka cietoksnis ir svešo teritorija," atceras Artjoms.

"Vajadzēja vairākus gadus, lai savējiem pielēktu – cietokšņa teritorija ir brīvi pieejama. Tagad, kad cietokšņa slava izplatījusies pasaulē, kad notikuši neskaitāmi pasākumi visplašākajai publikai – muzeju un mākslas naktis, pilsētas svētki, mantojuma dienas, vēsturisko cīņu restaurācijas utt., nu jau šeit ir pabi-

juši visi, izņemot cietumniekus," darba rezultātu novērtē Artjoms – idejas virzītājs un "tēmas turētājs" kopš brīža, kad pašvaldība izšķīrās darīt, nevis atstāt novārtā.

"Padomju ērai beidzoties, teritorija bija milzīgs apgrūtinājums gan valstij, gan pašvaldībai – 150 hektāri pagātnes, kur

Cietokšņa atjaunošanas patriots Artjoms Mahļins.

Arhitekts Pēteris Blūms ir iedzījinājies ik namā un detaļā, bet konsultēt būvismaz divas reizes mēnesī.

ik uz soļa ir problēma. Neskaidras īpašuma tiesības, daudzas ēkas toreiz un vēl tagad pieder valsts akciju sabiedrībai "Valsts nekustamie īpašumi". Idejas bija dažādas – iztirgot pa daļām, atstāt valstij, armijai vai NATO, nodot privatizācijai... Mantojuma sargi jau tolaik, deviņdesmito gadu vidū, šo objektu ieteica kā kandidātu UNESCO Pasaules mantojuma sarakstam, bet reālu perspektīvu un pielietojumu neviens neredzēja. Pirmais, kas atbalstīja saglabāšanu, bija premjers Einars Repše," par padomju laika situāciju stāsta Artjoms un atzīst, ka izšķiroša loma pašvaldības lēmumos ir mēra personībai.

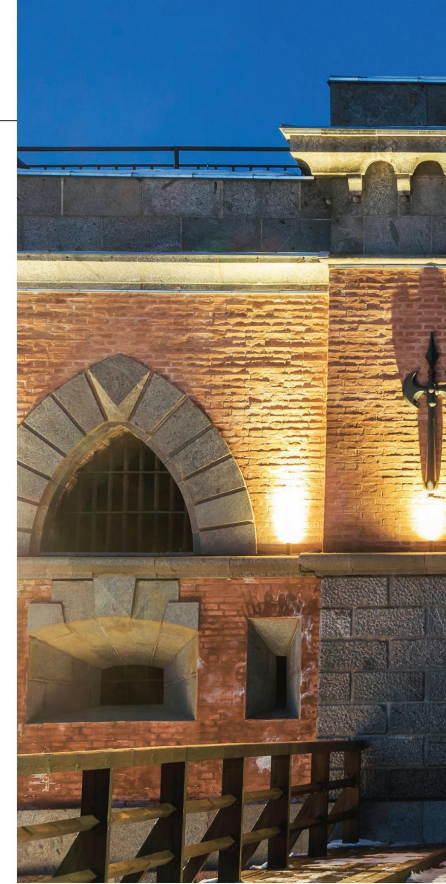
"Kad pilsētu vadīja Rita Strode, kultūras cilvēks, viņa spēja saskatīt perspektīvu, redzēja vīziju – kā cietoksnis varētu attīstīties. Viņa saprata, ka pirmais atjaunotais objekts pacels arī nākamos. Viņas sabiedrotā bija Attīstības departamenta vadītāja, tagad Saeimas deputāte Inga Goldberga. Pirmie soļi bija saistīti ar ideju izveidot Rotko mākslas centru. Muzeja darbīniece Farida Zaletilo, kas sāka pētīt mākslinieka saknes, iepazīnās ar viņa bērniem, ieteica pārdrošo ideju, un tā pamazām is-

tenojās," veiksmes stāsta sākumu atceras Artjoms Mahļins.

Izglābsim vienu, sekos nākamās

"Cietoksnī steidzami bija jāglābj vairākas ēkas. Saslēdzās, ka tas varētu būt pirmais enkura objekts, kas pavilks pārējā kompleksa attīstību kultūras telpas virzienā. Tolaik pašvaldība sāka īstenot vairākus Eiropas Savienības struktūrfondu projektus. Līdz tam aktivitāte šajā jomā bija niecīga, nebija pieredzes, bet sāka veidoties Projektu nodaļa, iemācījāmies rakstīt pieteikumus... Pirmais finansējums bija ielu infrastruktūras sakārtošanai cietoksnī, tad norvēģu grants ūdens paceļamajai ēkai – tā pamazām viss iekustējās. Pašvaldības vadība saprata, ei, kaut kas sāk veidoties, ūdens ir sakustējies!" procesa sākumu atminas projekta vadītājs, kurš cietoksnī smiedamies dēvē – "pērle, taču smaga gan!".

"Rotko centrs bija enkurs un strauja lokomotive. 2014. gadā, kad mana darba vieta vēl fiziski atradās cietoksnī, reiz ar kolēģiem sēdējām pie infocentra. Bija brīvs brīdis, baudījām rīta kafiju, spīdēja saule... Skatījies uz teritoriju un priecājos – Rotko centrs jau atvērts, Nikolaja vārti

Daugavpils cietoksnis vienmēr bijis varens, taču spožums bieži vien parveršas postā. Šobrīd attīstība notiek uz gaišo pusi.

Saglabāšanas, konservēšanas un restaurācijas darbi Inženieru arsenālā sākas vasarā, kad pagalmā tika atrasts senais tvaika katls – kā radīts topošajam muzejam.

sakārtoti, centrālais laukums sa-
kopts, valnīši attīrīti... Sapratu,
cik ātri lietas notiek, kad tās sāk
kustināt! Likās neticami – tikko
taču vēl te bija grausti, džungļi,
viss aizaudzis, nolaists, pussa-
brucis, un, skat, jau sakārtotas
telpas un baudāma vide, kur var
sēdēt un priecāties, ka nekas
neduras acīs. Pēkšņi apkārt ir
tauta, tūristi, patīk savējiem,
brauc viesi... Sapratu, ka attiek-
sme pret šo vietu ir izmainīju-
sies," nesenās atmiņās gremdē-
jas projekta vadītājs un atzīst, ka
vieta, protams, arī iepriekš ir bi-
jusi unikāla, tikai ar novērtēšanu
nedaudz bremsējies. "Tas ir kā
mājās. Stāv kāda sena lieta – ap-
putējusi, kaut kur nobāzta, kas ir
tik pierasta, ka skaistumu nespēj
novērtēt. Cilvēks jau ir aizmirsis,
cik tā ir svarīga, kamēr nesākas
ģenerālā tīrīšana vai kāds no
malas nepasaka."

Impērijas, padomju un jezuitu mantojums

"Kundze no Nīderlandes te
meklēja un pētīja holandiešu
jezuitu mūka Jana Filipa fon Rut-
hāna pēdas. Izrādās, viņš ir strā-
dājis par skolotāju jezuitu klostē-
rī, kas atradās tepat, preti Rotko
centram. Kad jezuiti tika padzīti
no Daugavpils un kad pirms tam

TAS IR PĒDĒJĀIS ŠĀDA VEIDA CIETOKSNIS PASAUĻĒ UN IR PIECAS REIZES LIELĀKS PAR TĀ LĪDZINIEKU PETROPAVLOVSKAS CIETOKSNI SANKTPĒTERBURGĀ.

no viņiem atpirka visus īpašu-
mus, lai būvētu cietoksni, viņš
kļuva par jezuitu ordeņa galvu.
Slavena personība. Kad ārzem-
nieki jūsmo un saka – jūs neapzi-
nāties, kāda te ir vērtība, kāds
potenciāls, tad arī mēs aizdomā-
jamies," Artjoms pievēršas cie-
tokšņa zudušajai godībai. Impē-
rijas un padomju laika liecības ir
skaidri redzamas, bet senākais
kultūras slānis ir izdeldēts. Izcilā
baroka pērle, jezuitu katedrāle,
ko, iespējams, cēlis slavenais
Rastrelli, cēli iegūla impērijas cie-
toksnī, spīdēja un dižojās, līdz to
sabombardēja Otrā pasaules
kara laikā, bet padomju ēras ko-
misija 1952. gadā nolēma no-
jaukt pat drupas. Jezuitu kolēģi-
jas ēkā notika topošo aviācijas
tehniķu apmācība, bet katedrā-
les vietā tika uzliets betona pos-
taments ar sarkano zvaigzni un
virsū uztupinātu lidmašīnu ar
vēstījumu – "Slava padomju
aviācijai". Tagad cietokšņa atjau-

notājiem jāatrod veids, kā sadzi-
vot ar visiem kultūrlāņiem.

"Jezuitu kolēģijas ēkā pēc ar-
mijas laikiem darbojās skola,
pašvaldība pēc skolu tikla op-
timizācijas to pārdeva izsolē. Ta-
gad tā ir privātpašums. Pašval-
dība cīnās par to vietu, lai baznī-
cai uzliktu vismaz pieminēkli. No
greznās katedrāles ir saglabāju-
šies vien pamati un pagrabi, ir
bijusi arī nelikumīga rakšana...
Mūsu ideja ir pamatus atrakt,
izpētīt un uzlikt stikla nojumi –
lai oriģinālās detaļas ir redza-
mas. Tur esot velvētas nišas,
kriptas, gleznojumi uz sienām,"
atklāj Artjoms.

"Cinīties ar vēsturi, ar piemi-
nekļiem, politizēt tos – tā ir ne-
dzība. Jā, mums ir atjaunoti vēs-
turiskie ielu nosaukumi. Par to
lēma domes deputāti. Padomju
laika nosaukumus atstāt nevarē-
ja, tāpat jāiet pie pamatiem, pie
Krievijas impērijas laika. Tam
piekrita arī iedzīvotāji. Viņiem

viss ir skaidrs, bet no tūristiem
reizēm izskan jautājums – kāpēc
atjaunots Krievijas impērijas
ģerbonis? Nikolaja vārtos bija
palikušas metāla lentes, gan
mums, gan pieminēkļu sargiem
likās, ka tas ir tikai loģiski – pie-
minēkli atjaunot sākotnējā iz-
skatā. Turpat blakus plīvo Latvi-
jas valsts karogs. Kopā tie aplie-
cina vēstures attīstību, tā ir spi-
rāle, pa kuru virzās mantojums.
Šobrīd impērijas celtais piemi-
nekļis pieder Latvijas valstij. Ne-
saskatu konfliktu, ka maksājam
par tā uzturēšanu. Kam tad pra-
sīsim to darīt? Krievijai?" retoriski
jautā vēsturnieks, kurš labi
zina un lepojas – tas ir pēdējais
šāda veida cietoksnis pasaulē un
ir piecas reizes lielāks par tā lī-
dzinieku Petropavlovskas cie-
toksni Sanktpēterburgā.

"Cietokšņa ugunsdrošības
bija 1812. gadā cīņā ar Napoleo-
na armiju. Tā bija pirmā reize,
kad franču armijai neizdevās ie-
ņemt kādu cietoksni. Komplek-
su vēl ilgi turpināja būvēt, pa-
beidza 1878. gadā, kad pasaulē
jau attīstīja forta tipa cietokšņus.
1812. gada kauja palika vienīgā
lielā un ievērojamā. Tāpēc arī
rekonstrukciju klubs katru gadu
attēlo šīs kaujas dažādas epizo-
des. Kādi 150 katru gadu ir šāvē-

ji, bet citi dejo ampīra stila ballēs un citādi atbalsta – savs laiks mieram, savs karam," par entuziastu neatlaidību priecājas projekta vadītājs.

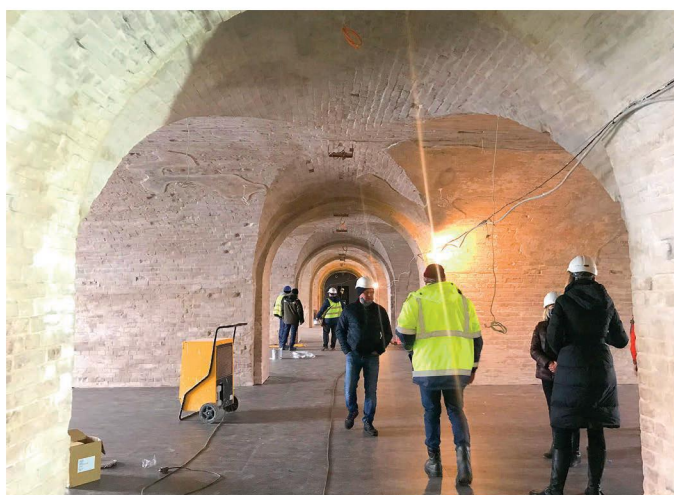
Raiba sabiedrība

"Deviņdesmito gadu beigās šī vide skaitījās degradēta un sociāli nelabvēlīga. Uz šejieni pārvietoja ģimenes ar parādiem, kas tagad dzīvo ekskluzīvā vietā. Cenas dzīvokļiem vairs neatšķiras no centra, brīvu dzīvokļu nav, tos ātri izpērk, arī apartamentu veidošanai. Kad sākās aktīva kultūras dzīve, bija liels viesu pieplūdums. Ciņa par numuriņiem Rotko centrā beidzas par labu māksliniekiem, bet kur palikt citiem?" atjaunotnes efektu izbauda procesa virzītājs.

"Policijas korpusi, arhīvs, mākslas galerija, izstāžu zāle, mūsdienu keramikas centrs, inženieru arsenālā top tehnikas muzejs, pulverpagrabā būs liela P. Martinsona izstāžu zāle, privātais Pirmā pasaules kara muzejs jau darbojas, medicīnas vēstures ekspozīcija bijušajā provianta glabātavā arī ir apskatāma, antiko mēbeļu salons, budistu centrs," visus darbojošos objektus Artjoms pat nespēj uzskaitīt. Viegāk pateikt, kas vēl būs.

"No valsts pārņēmām artilērijas darbnīcu – tur būs cietokšņa muzejs, tādu noteikti vajag! Vienā kvartālā, kur bijusi arī kalēja smēde, attīstām amatnieku pilsētiņu – mums tādas vietas vēl nav, kur vienkopus būtu dažādas darbnīcas ar produkciju un aktivitātēm. Mums cilvēki ir rosīgi, pašvaldība šeit piešķir telpas dažādām biedrībām. Cilvēkiem labi, ir kur pulcēties, bet mums – jauns tūrisma produkts, kam var piesaistīt Eiropas Savienības struktūrfondu finansējumu," Artjoms Mahļins neaizmirst domāt stratēģiski.

"Vietējo attieksme pret notiekošo ir mainījies. Paši uzvedas kārtīgāk. Nežandalē, nemēslo, nepiesienas tūristiem, nemsās pa vidu ekskursijām – iekšējo konfliktu vairs nav, kaut zināms padomju kolorīts saglabājas. Arī vietējie labprāt apmeklē pasāku-

Šis korpuss jau vasarā gatavs uzņemt tehnikas muzeja ekspozīciju - ķieģeļu faktūra respektēta, uz velvēm atstāti senā apmetuma fragmenti, grīda jauna un komunikācijas kārtībā - kopš vasaras paveikts milzīgs darbs.

SAVĀKT TĀDU GIGANTU IR NEIEDOMĀJAMS UZDEVUMS, NEIESPĒJAMĀ MISIJA VISOS ASPEKTOS. SVARĪGI, KA UZVARĒJA FILOZOFISKĀ KONCEPCIJA – ŠAI PILSĒTAS DAĻAI IR JĀBŪT DZĪVAI.

mus, uzpucējas, iesaistās. Te ir sākta teritorija – varbūt vistīrākais rajons pilsētā," Artjoms akcentē iedzīvotāju mentalitātes izmaiņas. Tajāts, vai pašvaldība cietoksni vairs neuztver kā apgrūtinājumu, viņš ietur neilgu pauzi – tas esot politisks jautājums. Varbūt kāds arī esot neapmierināts, bet pārāk daudz ir iz-

darīts un ieguldīts nākotnes projektos, lai sāktu šaubīties.

"Tikai aprobežots cilvēks var nesaprast, ka augļi ir pozitīvi. Ar cietokšņa attīstību Daugavpili esam ievietojuši Latvijas un pasaules kultūras kartē. Ja šī enklava nebūtu, mēs būtu vien "sarkana" pilsēta pie Baltkrievijas robežas," saka Artjoms, kurš kopā ar

Pirms izvēlēties pareizo risinājumu, katrs renovācijas paņēmieni tiek testēti, vērtēti un pārbaudīti. Kādu ķieģeļu kolorītu atstāt? Kā protezēt trūkstošās detaļas? Kā seno saradot ar moderno?

komandu turpina cīnīties par katru ēku.

"No medijiem uzzinājām, ka "VNĪ" grasās nojaukt divas ēkas. Sasaucām Cietokšņa padomi, lai to nepieļautu. Viena bija vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļi, otra – kapelas tipa būve pie bijušās slimnīcas nelaiķu izvadīšanai. Jā, jumts iebrucis, bet ēka neparasta. Aizstāvējām. "VNĪ" tas nepatika. Viņi saskata vien negatīvu vērtību bilancē, mēs raugāmies, kā saglabāt un attīstīt. "VNĪ" nosūtīja rēķinu, lai piedziotu no mums nojaukšanas tehniskā projekta izdevumus, bet mēs atradām likuma pantus, kā to apstrīdēt," ikdienas cīņiņus mierīgi atstāsta cietokšņa patriots. Viņa lielākais gandarījums vienpadsmit gadu darba laikā – puse no vieglo roku rakstītā cietokšņa revitalizācijas plāna ir izpildīta, bet pārējām ir gan laiks, gan komanda.

Giganta savaldīšana

Arhitekts Pēteris Blūms ne tikai pēta, projektē un uzrauga, bet arī trāpīgi raksturo. "Savākt tādu gigantu ir neiedomājams uzdevums, neiespējamā misija visos aspektos. Svarīgi, ka uzvarēja filozofiskā koncepcija – šai

pilsētas daļai ir jābūt dzīvai. Pieminekļi ir reti un iespaidīgi Eiropas, pat pasaules mērogā. Baltijas valstīs līdzvērtīgu nav. Baltkrievijā – Brestā, Bobruiskā, ir bijusi līdzīga arhitektūra, bet nav saglabājusies. Te ir viss – gan ēkas, gan fortifikācija, gan dzīva vēsture. Visa teritorija ir valsts nozīmes pilsēt būvniecības pieminekļi, iekšpusē pilns ar atsevišķiem arhitektūras, mākslas pieminekļiem un vēsturisku notikumu vietām. Daudzām iedzīvotāju grupām ar šo vietu ir dzīva saikne. Ko tajā visā piedāvāt arhitektam, kas uzaicināts konsultēt un uzraudzīt restaurāciju? Pēteris jautā it kā retoriski, taču ir skaidrs – ilgajos darba gados ir bijusi ne tikai izpēte, bet arī pilnīga saplūsme ar objektu, tāpēc atbilde noteikti ir.

"Šeit ir tik daudz stāvokļu un galējību, ka pieeja var būt tikai radoša. Ne graujot vai varmācīgi pārveidojot, bet ļaujoties tam, ko vide saka priekšā. Rotko iesaiste te deva pareizo filozofisko pagrieziena, militāro poligona padarot par mākslas telpu. Šis apvienojums ir suģestīvs un bezgalīgs, tas atbrīvo no pienākuma domāt tikai militārās kategorijās. Tādējādi gigants pamazām tiek savaldīts un cilvēks te sajūt nevis apdraudējumu, bet atbrīvotību," priekšvārdu Inženieru arsenāla darbiem saka Pēteris, kas savu ciešo draudzību ar cietoksni sācis tūkstošgades mijā. Tolaik viņš konsultēja Nikolaja vārtu atjaunošanu un pašvaldībā sastapa cilvēkus, kas nav mainījuši savu ieinteresētību un "pret cietoksni attiecas ar bezgallīgu mīlestību, respektu, zināšanām, maksimālu atbildību un augstu morāli ētisko kodeksu". Ar šādu raksturojumu nav brīnums, ka sadarbība turpinās, un iedvesmas pilnais pētnieks par katru atklājumu, ieceri un spontānu sajūtu reflektē komandas biedriem tiktāl, ka radošo koncentrāciju var savilkt izaicinošā teikumā: "Mums ir jāizlaiž Rotko ārā no iekštelpām!", nebaidoties, ka paliks nesaprasts. Komandā ir spēks!

Harmonijas mugurkauls

Inženieru arsenāls sastāv no trīs korpusiem, atjaunošanas process būs pabeigts jūnijā. Ko tas nozīmē?

"Visi ēkas spārni ir zem jauna jumta, arī tā konstrukcijas ir radītas no jauna. Būve ir neiedomājami masīva. Tik monstrozas ķieģeļu veltes nekur citur Latvijā tādā apjomā nav sastopamas, to biežums ir vairāk nekā metrs, to plātības simtiem kvadrātmētru. Jumtā bija milzīgi caurumi, otrajā stāvā vispār vairs nebija apmetuma, pirmajā – zudis vairāk nekā pusei. Desmitiem kubikmetru izjukušu ķieģeļu mūru, zuduši logi. Projekts neparedz visa zudušā restaurāciju, bet tolerantu saglabāšanu. Divi korpusi tiek konservēti gaidīšanas režīmam – novērsti degradāciju veicinošie procesi un stiprināta drošība. Spārns pret Imperatora ielu tiek gatavots muzejam pēc pilnas mūsdienu funkcionalitātes programmas, bet bez iekštelpu restaurācijas. Netālu ir pilnībā restaurētais Rotko centrs. Te ir cits piegājiens, atšķirīga arhitektūras mantojuma saglabāšanas estētika. Ir svarīgi, lai viss sadzīvo har-

moniski. Jā, te ir daudzveidība, kas dažādi respektē arhitektūras mantojuma saglabāšanas profesionālos kanonus. Šīs fasādes datējamas ar 19. gs. vidu un bija kārtībā, līdz tika sašautas Pirmajā pasaules karā. Preti ir padomju piecstāvu paneļmājas, tāpēc situācija jāilīdzsvaro," vēsta Pēteris.

"Tehnikas muzejam piemēros vienu korpusu, kur tiek veikta pilna modernizācija – ar siltumapgādi, ventilāciju u.c. nepieciešamajām prasībām. Interesants izrādījās iekšpagalms, kuram būvprojektā bija nosacīts risinājums. Ņemot nost uzaugušos "zemes un kultūras slāņus", tika atsegti 19. gs. otrajā pusē būvētās katlumājas un skursteņu pamati – skaists industriāla mantojuma nospiedums zemē! Projektā šo elementu nebija, taču kopīgi nolēmām tos atstāt un integrēt vidē kā publiskās telpas un apskates objektu.

"Kad arhitektu birojs "Konvents" sāka strādāt pie šī objekta koncepcijas, atbraucām uz pirmo iepazīšanos. Arsenāls bija biedējoši tukšs. Aizslidējam aiz lielajiem skārda vārtiem karstā vasaras dienā. Starp arsenāla ēkām pagalmā pletās ziedoša, tvanīga

daudzkrāsu pļava līdz viduklim un lēni kustējās vējā. Vēroju kā apmāts. Šis skats, kas ir galējā pretstatā cietokšņa militārās disciplīnas un klasicisma simetrisko kanonu pareizībai, neizdzēsami iekopējās atmiņā. Gara acīm redzēju, ka šajās ēku kontūrās tiek iepildīta zeme, iesēta pļava, kas vasarā zied dažādās krāsās. Kā Rotko gleznas. Katru vasaru dominētu citas krāsas, un gleznu fenomens būtu iznests ārā, dabiski ierāmēts un dzīvs. Transformējies, bet saprotams. Ne gluži restauratora skatījums? Bet tā jau ir tā bauda, ka vari atļauties būt radošs, process ir aizgājis pats un vizijas radām visi kopā. Ģenerālās koncepcijas ietvaros, taču brīvi un bez saspringuma. Paldies te jāsaka visiem – Artjomam, kas par cietokšņa vēsturi uzrakstījis doktora darbu, brīnišķīgajai būvzinšiecei Tatjanai Dubinai, ar kuru iepazīnos tieši Nikolaja vārtos, arhitektei Ilzei Ratniecei, ar kuru strādāju tandēmā, atbildīgajam būvdarbu vadītājam Aleksejam Drozdovam, kas pirmās tikšanās sākumā atzinās – "man nav pieredzes restaurācijā, bet ceru, ka nelikšu vilties, jo daudz, daudz mācišos", visiem, visiem, kas šo gigantu mil un ar savu darbu padara cilvēkiem draudzīgu," arhitekts Pēteris Blūms par procesu ir gandarīts.

Pabijusi cietoksni visdažādākajās tā stadijās, sākot ar 1998. gada drūmo pamestību un bezcerību, es nu jau nešaubos ne mirkli – cietoksnis dzīvos un pilnveidosies, jo ir ieguvis uzticamus mūsdienu ceļabiedrus. Ceru, ka rezultāts jau ir pārliecinošs arī bijušo Valsts prezidentu Andri Bērziņu, kurš savas prezidentūras laikā apmeklēja cietoksni lielo darbu sākumā. Laipni un cienīgi sagaidīts, vizītes beigās viņš pašvaldības vadītājiem ieteicis izlasīt kādu ekonomikas grāmatu par izplatītākajiem valsts bankrota cēloņiem – līdera godā šajā sarakstā esot ieguldījumi kultūrā un kultūras mantojumā... Ja ķļūdu nav sapratis pats, tad lai par paveikto precējās citi – tālredzīgāki un gaišāki ļaudis.

STARP ARSENĀLA ĒKĀM PAGALMĀ PLETĀS ZIEDOŠA, TVANĪGA DAUDZKRĀSU PĻAVA LĪDZ VIDUKLIM UN LĒNI KUSTĒJĀS VĒJĀ. VĒROJU KĀ APMĀTS.

Arsenāla pagalmā bijis tik romantiski aizaudzis, ka Pēterim Blūmam raisījušās vizijas par savvaļā iznākušām Rotko gleznām.